

Kedei Zoltán

Nyarat és ősz idéző műtermi gondolatok

Nyár

Forró a nyár, tűzmadarak csaponganak égő csipkebokron, lángjai égetik az emlékezést.

Nyári napsütésben mélyet szippantok a búza illatából.

Gyermekkorom muskátlis ablakai ma is üzennek felém: „Virággal szebb az élet”.

Csodás évszak. Segítségül hívom Weöres Sándort, aki az Évszakok sorozatában a *Nyár* című négysorosában csodás évszakként dalolja, mottóként is használhatnám a nyarat idéző műtermi gondolataimhoz. Íme: „Noha cseles, noha csélcsap, / mégis csodás ez az évszak, / túltesz minden vágyon, álmon, / különb, mint a többi három.”

A weöressándori felvetésből indulok ki, hogy megtaláljam a nyár azon jellegzetességeit, amelyek megkülönböztetik a többi évszaktól.

A megérett kor, a kiteljesedésében forrongó, és a napfényben tobzódás évszaka. A kemény hétköznapi munka, fársztó tevékenysége mellett a kikapcsolódások, a pihenések, a kirándulások, az utazások időszaka is. A jó kedv, a jó hangulat, a beérés évszaka.

Igényelem a napfürdőt, lubickolást a folyók, a tengerek, a tavak vizében. Lelkem vágyik a fény után. Kiszámíthatatlan szeszélyeivel a fáradsággal megteremtet javainkat egy pillanat alatt tönkre is teheti. Tele van fénnel. Megyek utána, de a diadal mámorában mellém szegődnek az árnyak is.

Gondoljunk a természeti katasztrófákra, a száguldó viharra, a jégesőre, a szárazságra, és sorolhatnám, hogy mennyi mindennek vagyunk kitéve. Pillanat alatt oda lehet az emberek vetése.

A nyár föld és ég közötti kapocs, transzkapocs a mentális és a spirituális emlékek között, amikor a lélek fölszabadul, és a romantikába ágyazott szellemi modell nosztalgiatündérré formálódik, s lelkem hegedűhúrjain millió, csodálatos hangon szólal meg a nyár. Megtörténik a csoda, s nem csak a hegedű húrjai szólalnak meg, de a cimbalom játékanak pattogó ritmusa is magával ragad, repül velem, és száguldok magas bérceken, hűs erdők mélyére. Mit ér a hegedű lelkemet melegítő zenéje, mit ér a cimbalom pattogó játéka, és mit ér a napfény, ha hiányzik a

---

---

vágy, amely magasra röppent. Mit érnek a La Fontain meséi, angyalai, a megalapozott jószág, ha nincs hitem, és hiányzik belőlem a tenni akarás, ami átvihetne a túlsó partra. Ó, mit ér a pénz, a nyereség, mit ér a nyári napnak melege, s annak ölembe varázsolt bősege, ha azt elpazarolom.

Fényben élem igazi álmomat. A derű, a mosoly, a színek rejtélye az, ami újjáéleszt.

Segítségül hívom Szilágyi Domokost, aki csodálatosan ecseteli ezt a hangulatot a *Nyár* című versében: „Hajdan füzek búzabóbiták- / csupa illat és virág a világ / csupa mosoly és csupa kedv, csupa / libegés: lányokon selyemruha — / emitt pipacsok: / piros kis pamacsok, / amott, az ég alatt / pisze szellő szalad / a szellő szétszakad, / s látszik egy kék falat / égbolt — alatta sirül a nyár, / s pacirtsítóval frissen kiabál: / — En játszom ugyan / és ti / vegyetek komolyan.”

A nyári emlékeinkben, élményeinkben a fenti sorok mondandójából mindannyian tallózhatunk. A magam részéről felidézem a nyári éjszakák csillagözönét, az augusztusi csillaghullásokat. Nincs csodálatosabb látvány, mint szülőfalum, Rava csillagos égboltja. A falu felett tűzijátékként ragyognak a csillagok, zenét hozzá, mint aláfestést a kutyák ugatása nyújtja. Az öröm mámorában, miközben hangszerelem a szépet, mellém szegődnek a jó szellemek.

Milyen látványos: a kalászszerő szélben vibrálnak, virítanak a pitypangos mezők. Kavargó a rejtély, gazdagszanak a formák. „Paradicsommá” válik a természet. Menyi csoda, mennyi szépség, zöld mezőkön piros pipacsok, tüzes szekéren aratóünnepek.

A nyári képet vihar, égi zene, mennydörgés, villámlás és szivárvány gazdagítják. És még nem említettem a nyárra oly jellemző jelenséget, a kánikulát, de átengedem a szót Pilinszky Jánosnak, aki a *Kánikula* című versében olyan szépen fogalmazott: „A kardvirágok hegye véres / gyors pengéjük szemembe vág. / Miféle forrón ömlő vér ez? / Véres lesz tőlem a világ. // Mi közöm e vad ütközet-hez? / Sötétén izzó alkohol, / előmlik, máglyát, tüzet tervez / az ég, légies pokol. // A fák között, a fű tövében / árnyékok mérges füstje száll. / Konok, kegyetlen szenvedéllyel / gyilkol és gyújtogat a nyár.”

A sötétség mélyéből, csillagokon át, csak szabad szárnyakkal indulhatok a végtelenség, a csúcs felé.

Szivárvány fenn az égen, gyöngyszemek Krisztus-arca a letarolt búzatáblában, illúziók és dúlt keblek között szorong örök nyaram.

Pitypangos nyári esteiken fájó történeteket dalol a táj, faggatom azokat. Rakottfűzfák között kísérek az évek, de nem engedem, hogy betakarjon a történelem gyászos lepedője, inkább engedek a nyári színeknek.

Hívna és vonzanak.

A színek varázsa formálja életem. A színek segítségével újraélem a kiürült paradicsomot. Színben érvényesül az igazság. A lélek művészetét tűzöm zászlómra, hogy behatolhassak a színek rejtélyébe.

Lángvörös égen bandukol a nap, utána az égi fényből koszorút kötök, majd a rigófüttyös hajlon versenyre indulok a sercegő lángokkal.

Keresi helyét a sárga indulat, a vörös riasztó emléke, együtt ingáznak a térben. Lebben a nyár, köröz a pompa, himbálózik a szerelem.

A nyárnak is megvan a sajátos színe, akárcsak a többi évszaknak. Ez alkalommal a narancssárgáról, mint mellékszínről teszek említést, illetve a létrehozó főszínekről: sárga, vörös.

A vörös határtalan melegségével, élénkségével hat lelkemre. Egyben a férfiúi érettség megnyilvánulása is. Tartja bennem a forrongást. Könnyelműen nem fecsérel, nem pazarol. Biztosítja bennem az energiát, egyben az örömet, amelyre nagy szükségem van.

A sárga könnyelmű, a színek közül a legjobban pazarolja az energiát, de van jó tulajdonsága is, szellemi jelleget sugároz, nem ritka nála a gerjesztő hatás. Mozgásra indító jegyeket tárol magában.

Amint már említettem, e két főszín keveréséből létrejön a harmadik szín, a narancssárga, mint mellékszín.

Narancssárga jellemző a nyárra. A sárgához keverem a vöröset s annak belső mozgása sugárzássá alakul a környezetben. Komolyságát a vörös biztosítja. A vörös nagy szerepet játszik. Így a narancssárga az erejében bízó emberhez hasonlítható. Az egészség benyomását kelti. Kivételes egészséget sugall. Ezek után levonhatom a következtetéseket, miszerint a narancssárga csak akkor jön létre, amikor a vörös szín az emberhez közeledik. A narancssárga csengése olyan, mint a templomba hívó harangszó. A gazdagság, az érzés, a termékenység, a pompa irányítja, mozgatja a sárga karakterét.

A nyár színeivel való töprengéseimben nem hagyhatom ki a képzőművészetet, s főleg a festészetet. A létrejött műveknek fő hordozója, meghatározója a szín. Nehéz feladat felsorolni a nyarat érzékeltető alkotásokat. A festők szeretettel veszik a nyár kínálta témákat, hangulatokat. Párat felemlíték:

Gondolok a Rubens alkotta képekre, női formákra, kompozíciókra, mint a „Vénusz-ünnepe”, a „Szerelmkert”, a „Bethsábé a fürdőben”, a „Parasztok tánca”, a „Szalmakalapban”, melyek a mozgalmasságukon keresztül a nyarat, az életörömet, a boldogság hangulatát ábrázolják.

A nyári hangulathoz sorolnám Miklóssy Gábor „Akt a műteremben” festményét is, ahol a pőrére vetkezett álló nő felvezeti a néző szemét az ablakon át beözönlő nyári fényekre, és az ablakon keresztül megjelenik a lombos fák meleg, nyári hangulatú, zöld színe.

A nyarat hivatott dicsőíteni Plugor Sándor „Bőség” című képe is a nyár bőségét sugalló narancssárgájával.

Fülöp Antal Andor remek „Szalmakalapos” önarcképéhez nem szükséges verbálisan közelednem. A kép magától beszél. Érzékelteti a nyarat, az örömet, a boldogságot, a kiteljesedést.

Vágyok a fény után, a sok fényre, és a kevés sötétre.

Eljött a nyár. Megyek kirándulni, lubickolni a tenger vizében, s a forró nap melege után hűsíttem magam az árnyas erdő ölelésében.

Ősz

Foglya vagyok egy rögeszmének, figyelő tekintetem Párizsra vetettem, s így rendhagyásként az őszt idéző műtermi gondolataimat kedvenc költőm, Ady Endre *Párizsban járt az őszt* versével kezdem:

Párisba tegnap beszökött az Ősz.
Szent Mihály útján suhant nesztelen,
Kánikulában, halk lombok alatt
S találkozott velem.

Ballagtam éppen a Szajna felé
S égtek lelkemben kis rózse-dalok:
Füstösek, furcsák, búsak, bíborak,
Arról, hogy meghalok.

Elért az Ősz és súgott valamit,
Szent Mihály útja beleremegett,
Züm, züm: röpködtek végig az uton
Tréfás falevelek.

Egy perc: a Nyár meg sem hőkölt belé
S Párisból az Ősz kacagva szaladt.
Itt járt, s hogy itt járt, én tudom csupán
Nyögő lombok alatt.

Ady Endre e versével találóan át is vezeti a nyarat az őszbe. S ez nekem most éppen kedvemre szolgál, hisz lenyugvóban a nap, jelzi az őszt: — Itt vagyok. Beköszöntött az őszt. Tobzódznak a meleg színek: sárgák, vörösek, rozsdabarnák. Vetkőznek a fák, zizegnek a levelek. Könnyez az ég, bejöhetsz, tapétázzuk le a műterem sűrke falait az őszt gyönyörű színeivel, hadd zengjen a dal, és ébredjen a világ.

Az évszakok között összehasonlítást nem teszek. Mindenik rendelkezik pozitív többlettel, a másikkal szemben. A vélemények is megoszlanak. Személyesen az őszre adom szavazatomat. Hogy miért? Talán a magában hordozó kettősségéért. Tele van optimizmussal, ugyanakkor meg-megjelennek a pesszimista hangulatok is. Kijelentésem igazolására segítségemre lehetnek a költészet remekírói. Petőfi Sándorral kezdem. Az *Itt van az őszt, itt van újra* csodálatos versében az optimista hangulatot hozza előtérbe.

„Itt van az ősz, itt van újra,
S szép, mint mindig, énnem.
Tudja isten, hogy mi okból
Szeretem? de szeretem ...”

Idézhetem Apollinaire *Búcsú* című versét Vas István remek fordításában:

„Letépem ezt a hangszálat
Már tudhatod az ősz halott
E földön többé sose látlak
Ó idő szaga hangszálat

És várlak téged tudhatod.”

Lehetséges, hogy hangulatában és mondandójában nincs szinkronban azzal a gondolattal, amit az ősze elmondhatnék. Szeretem Petőfi versét, fiatalos optimizmusát, de szeretem az Apollinairet is. Sőt, kedves versem, nem tudok feleletet adni rá, hogy miért, egyszerűen azért, mert szép, varázsa, hangulata van. Talán azért tetszik, mert az ősze van szó? Is-is. Ezzel el is árultam, kedvenc évszakom az ősz. Nem csillagászati, nem is meteorológiai szempontból közeledek hozzá, hisz minden évszaknak megvan a szépsége, értéke és pozitívuma a másikkal szemben.

A festészetre való hangolódásom, festői munkakedvem ősszel fokozódik, talán éppen az Apollinaire-i gondolat és érzésvilág szellemében, de nem a búcsú, nem a halál, nem az örökre elvesztés sajgó fájalmával, sokkal inkább a várakozással, a reménnyel, a kitartással, a kibírással. Gondolatom a bőszre, testem táplálására, az élelmiszerek bebiztosítására irányul egy hosszabb időre. Az őszi gondoskodás nem csak a testemre irányul, sokkal inkább a szellemi és lelki erősítésre, annak táplálására, akár spirituális megfogalmazásként is. Mindezt a csodálatos, meleg színeivel éri el. Az isteni hatalom gondoskodott a nagy összhangról, hogy ne csak testem, de a lelkem se károsuljon.

Az őszi hangulat olykor-olykor megjelenik vásznaimon is. Színben élem álmaim. Képzőművészeti alkotásaimban az ősz színeit nem kimondottan esztétikai szempontból használnom. A színeknek szerepük van életünkben. Segítenek. Elviselhetőbbé teszik a gondokat, a nehézségeket. Erőt rejtenek. Ezt tudatosítani kell magunkban, s mint gyógyszert, lelki táplálékként hasznosíthatjuk. Lakásunkat, környezetünket, munkahelyünket nem sikerül tökéletesen színskultúrával kitapétázni, s azt állandóan változtatni sem tudjuk. Segítségünkre siet a természet. Színtáplálékkal feltöltődni a helyszínen, a természetben sikerül. Replikázom Apollinairerel, az ősz nem halott, az ősz erő, maga az élet. Csak annak halott, aki nem használja ki az őszi színek felkínálta segítségét.

Csodálattal töltenek el a mezők, az erdők, a kertek meleg színei: vörösek, sárgák, barnák kavalkádjai, a még csodálatosabb a kék szín, bár hidegnek tudjuk, de a meleg színek erősségére megadja magát e párbeszédben, és elősegíti a meleg színek gyógyító hatását az emberre. Ősz után hosszú időre be vagyunk zárva, beburkolózva. Ezt az időszakot csak úgy tudjuk átvészelni zökkenőmentesen, ha szívünkben, lelkünkben, spirituális tudatunkban elraktároztuk az őszi meleg színeit. A szürke hónapok alatt, mint tárolt tartalék segít a lelkileg, szellemileg legyengült emberen.

Habzsolom magamba az őszi színeket, a vöröseket, a sárgákat, a rozsdabarnákat.

A vörös tartja fenn bennem a forrongást. Nem csak az energikusságot biztosítja bennem de, hozzásegít az örömről birtoklásához is. Az örömről nagy szükségem van.

A másik meleg szín a sárga, melyet a nyári gondolataimban is említettem. Bár nyugtalanít, felkavarhat, de melegsége dominánsként hat.

A természet gondoskodik a barna jelenlétéről is, mely a belső szépségével ajándékoz meg.

Az őszi színek dialógusában nagy szerep hárul a kékre. Különösen a vörössel veszekszenek, de nem negatív értelemben. Csendesítő szerep hárul rá, féken tartja a vörös mozgalmasságát, lángolását. Szellemi jellegénél fogva kézen fogva visz, vezet a végtelenség felé.

Az évszakok fejtegetéseiben nem tettem említést a szürkéről. Palettámról hiányzik a szürke. A szürkének nincs színe, sem fénye. Így gyógyító hatása sem lehet.

Életem, életünk tele van küzdelemmel, kinnal és gyötrellemmel. Ezt az állapotot igyekszem vásznaimon visszatükrözni. Drámaivá válnak. A drámaiságot enyhíti az őszi színek használata. A visszajelzések szerint reménykeltővé lettek, bár nem használom a zöldet sem.

Nem csak a tollforgatók gazdag tárháza nyújt élményt az őszi hangulatból, de épp oly gazdagok az ecsettel létrehozott alkotások is, képek, festmények, amelyek színeikkel, hangulatukkal gazdaggá teszik világunkat. Ízelítőnek felemlíték pár ismert festőt. Gyönyörködhetünk az ízig-vérig magyar festő, Paál László *Út a fontainebleau-i erdőben* című festményében, vagy Munkácsy Mihály *A kukoricás sárga* hangulatú vásznában. A sort folytatom tájkép jellegű munkákkal, mint: Szinyei Merse Pál az *Ősz* festménye, vagy Gulácsy Lajos spirituálisan megfogalmazott *Titokzatos táj* olajképe. Hollósi Simon *Tengeribántás* kompozíciója az őszi foglalatosságnak ad helyet, melyről visszacseng a szórakozás, az ismerkedés, a jó kedv. Ferenczy Károly *Október* címet viselő remek kompozíciója a táj és a figura együttesének őszi kifejezője, akár Szőnyi István hazatérő csordája.

A novemberi szél már jelzi, hogy közeledik a tél. Esteledik. A Cigánydomb tetején vetkőznek a fák, zizegnek a hulló levelek. Angyal ropja táncát a fa tetején. Földhöz lapulok. Alulnézetből mindent másként látok. Keresek egy csillagot. Az önirónia szárnyai sebet ejtenek fejemen. Égi léket kap a földi szerelem.